

BALKAN ÜLKELERİNDEKİ TÜRKÇE ALINTILAR VE SÖZLÜKLER ÜZERİNE KISA KAYNAKÇA

Hatice KUTLAR

Balkan toprakları, yüzyıllar boyunca çeşitli medeniyetlerin hüküm sürdüğü topraklardır. Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluş tarihinden çok önceleri de, bu topraklar Türk göçlerine sahne olmuştur. Bölgeye gelen Türkler yüzyıllar boyunca bu topraklarda savaşmış, yerleşmiş, yerli halkla kaynaşmışlardır. Bulgar Türkleri de yine bu bölgede Tuna Bulgar devletini kurmuşlardır.

Osmanlılar döneminde de Türklerin Balkanlara akını, yerleşmesi sürmüştür. Kısacası bütün bu tarihî ilişkiler, doğal olarak dile de yansımış, değişik dönemlerde çok sayıda Türkçe sözcük başta Slav dilleri olmak üzere çok sayıda Balkan diline geçmiştir.

İslav dillerindeki Türkçe unsurlarla ilgili ilk çalışmalar, 1850 yıllarında başlamış olup bu çalışmalar günümüzde de sürmektedir.

Otto Blau'nun çalışması, bu konuda yapılan ilk ve ciddi çalışmalardan biridir. O. Blau, *Bosnisch-Türkische Sprachdenkmäler* adlı 316 sayfalık çalışmasını 1868 yılında Leipzig'de yayınladı. Bu çalışma, Boşnak asıllı bir şair olan Uskufi'nin yazdığı "Potur Şahidije" adlı

eser incelenmektedir. Çalışmada, önsöz kısmından sonra Latin ve Arap alfabeleri tanıtılır ve örnekler verilir. Daha sonra gazellerin bir transkripsiyonu yer alır. Gazelerde yer alan kelimelerin de bir sözlüğü yer alır. Bu sözlükte kelimeler önce Latin, sonra Arap harfleri ile gösterilip, Sırpça ve Almanca karşılıkları verilmek suretiyle düzenlenir.

Arnavutça'da Türkçe alıntılar konusunda yapılan ilk akademik çalışmalardan birisi Norbert Boretzky'nin çalışmasıdır: *Der türkische Einfluss auf das Albanische, Teil I Phonologie und Morphologie der albanischen Turzismen*, Wiesbaden. İki cilt olup ilk cildi 1975'de, ikinci cildi de 1976 yıllarında Wiesbaden'de yayınlanmıştır. İlk ciltte Arnavutçadaki Türkçe alıntı kelimelerin fonolojisi ve morfolojisi işlenmiştir. İkinci cilt ise 225 sayfadır ve alıntı kelimeler listeler halinde sıralanmıştır. Türkçe alıntı kelimeler önce Arnavutça telaffuzlarıyla, Almanca karşılıklarıyla verilmiştir. Daha sonra, Arnavutça diyalektlerde söylendiği şekli, bu Almanca karşılığın yanında tesbit edilmiştir. Ayrıca, diyalektlerde bulunan Türkçe kelimelerin bir listesi de sıralanmış, yanlarına da Türkçe şekli eklenmiştir.

Macarca'nın ilk sözlük çalışanlarından biri de, N. Illéshézy'dir. Türkçe - Latince olarak 180 sayfalık sözlük çalışmasını, 1668 yılında Viyana'da tamamlar (*Dictionarium Turcico - Latinum*). Macar araştırmacı J. Németh, *Die türkische Sprache in Ungarn im Siebzehnten Jahrhundert* adlı eserinde (Budapest 1970), Illéshézy'nin bu çalışmasını inceler. Önce Osmanlı İmparatorluğu zamanında Bosna'da ve Macaristan'da bulunan Müslümanların durumundan bahseder, daha sonra da bu ilk Türkçe - Latince sözlük hazırlayıcısı Illéshézy tanıtılır. Sözlüğü de tanıtılarak incelenir. Kitabın ikinci kısmında da metinler ve çeviriler vardır. Bu metinlerdeki kelimeler fonetik ve morfolojik olarak incelenir, ayrıca kelimelerin bir sözlüğü de mevcuttur. Bibliyografya kısmından sonra ise, ilk Türkçe - Latince sözlüğün faksimileleri yer alır.

Rusça'daki Türkçe alıntı kelimelerle ilgili ilk eserlerin değerlendirildiği bir çalışmayı, Jn. N. Poppe hazırlamıştır: *Studies of Turkic Loan Word in Russian*, Otto Harrossowitz, Wiesbaden 1971. Bu çalışmada, leksik çalışmalar, Grigorev, Kazembek, Petrov ve Berezin ile başlatılır. İslav dillerindeki alıntılarla ilgili ilk çalışmalardan birini hazırlayan F. Miklosich'e ayrı bir bölüm ayrılır, eserleri tanıtılır. Bir Rus destanı olan "İgor Destanı"nda geçen Türkçe kelimeler üzerine şimdiye dek pek çok çalışma yapılmıştır. Jn. Poppe, bu çalışmalardan da bahseder. Yine bu konu üzerinde çalışmalardan biri olan Dmitriev'in çalışmaları da değerlendirilir. Poppe çalışmasında Eski Rusça için hazırlananlarla birlikte, Rusça'nın sözlüklerine de değinir, belli başlı sözlükleri de tanıtır. N. Poppe'nin hazırladığı bu çalışma, bir el kitabı niteliğindedir.

Şipova'nın 1976 yılında hazırladığı *Slovar' Tyurkizmov v Russkom Yazıke* adlı çalışmada toplam 1507 kelime bulunmakta olup en yeni çalışmalardan biri sayılmaktadır. Daha öne M. Vasmer (Fasmer)'in 1950-58 yıllarında yayınladığı

Rusça'nın Etimoloji Sözlüğü'nde ise Türkçe kökenli 1700 kelimenin varlığı tespit edilmiştir.

Türkçe - Romence konusunda bilinen en eski çalışma, İslav dillerinin ilk etimoloji sözlüğünü hazırlayan ve İslavcadaki Türkçe unsurlar üzerindeki çalışmaları başlatan F. Miklosich'e aittir (bk. Kaynakça).

Aşağıdaki kaynakçada, geçmişten günümüze dek Balkan dillerindeki (Lehçe, Macarca ve Rusça da dahil olmak üzere) Türkçe alıntılar üzerine yapılmış çalışmaları ve iki dilli sözlükler konusunda ulaşabildiğimiz kaynaklar yer almaktadır.

- Acaroğlu, M. Türker: "Bulgarca-Türkçe ve Türkçe-Bulgarca Sözlükler". Türk Dili, 4, (37, Ekim 1954), s. 28-30.
- Acaroğlu, M. Türker: "Bulgarca-Türkçe Tematik Sözlük". Türk Dili, XLV/ 368, 1982, s. 122.
- Barczi, Géza: A propos de vieux mots d'emprunt turcs en hongrois. *AOH* XVIII, 1965.
- Barczi, Géza: "Notes sur les vieux mots d'emprunt turcs en hongrois", (Macarca'da ödünçleme yoluyla alınan eski Türkçe kelimeler üzerine notlar). *AOH*, 18. C., 1965, s. 47-.
- Barczi, Géza: "Quelques conclusions tirées de l'emprunt des plus anciens mots d'emprunt turcs du hongrois" (Macarca'daki en eski Türkçe alıntı kelimelerin incelenmesinden çıkan sonuçlar). *AOH*, 25. c. 1972, s. 383-390.
- Baubec, Agiemin - Deniz Baubec Geafer: Român-Türk = Romence-Türkçe Sözlük. Bucureşti, Editura International Scorpion, 1994, 329 s.
- Benzing, J.: "Die angeblichen bulgarisch-türkischen Lehnwörter im Ungarischen". *ZDMG*, 98, 1942, s. 24-27.

- Bilgaro-Turski: praktičen razgovornik = Bulgarca-Türkçe Pratik Konuşma Kılavuzu.* (Haz. D. Hatipoğlu), Tekin Yay., İstanbul 1995, 207 s.
- Bilgarsko-Turski Reçnik:* (haz. N. Vançev), İzdatelstvo na Bulgarskata Akademiya Naukite, Sofiya 1961, XVI + 1248 s.
- Bilguer, V.: *Macedonisch-türkische Wörterammlung.* Schwerin 1889.
- Blau, Otto: *Bosnisch-Türkische Sprachdenkmaler.* Leipzig 1868, 316 s.
- Boçkarev, P. S.: *Voenny Tureçko-Russkiy Slovar*". Moskva 1940.
- Boretzky, Norbert: *Der Türkische Einfluss auf das Albanische.* Otto Harrassowitz, Wiesbaden, Teil 1, 1975, 279 s.; Teil 2, 1976, 224 s.
- Bulgarca-Türkçe Sözlük:* (haz. B. Nedkof - S. Balacief), Bulgar Milli Eğitim Bakanlığı, Sofya 1964, 480 s.
- Bulgarca-Türkçe Sözlük (= Bilgarski-Turski Reçnik):* (Haz. Stoyan Romanski), Bulgar Bilimler Akademisi, Sofya 1961, XVI + 1284 s.
- Bulgarca-Türkçe Talebe Sözlüğü:* (haz. G. Klasov, St. Nikolov), "Narodna Prosveta", Sofya 1957.
- Bulgarca-Türkçe Tematik Sözlük:* Haz. Hayriye Memova - Süleymanova. Sofia 1980-81. Bu sözlük, Sofya Üniversitesi. Türkoloji öğrencilerinin gereksinimini karşılamak amacıyla hazırlanmıştır. Kelimeler alfabetik sırayla değil, konularına göre gruplandırılmışlardır. Ayrıca deyimlere de yer verilmiştir. Yaklaşık 25.000 kelime ve cümle bulunmaktadır.
- Bilgaro-Turskiy Reçnik.* Sofya 1957, 592 s.
- Chloros, I.: *Lexicon Turko-Hellenikon,* İstanbul 1899.
- Cihac, A. De: *Dictionnaire d'étimologie Daco-Romane Elements Slaves, Magyars, Turces, Greces modernes et Albanas.* Francfort, 1879. 24 + 368 + 545-816 s. (Ön söz ve bibliyografya kısımlarından sonra İslavca, Macarca, Türkçe, Modern Yunanca ve Arnavutça unsurların etimolojik açıklamaları alfabetik olarak düzenlenmiştir. Türkçe unsurlar 545-631 sayfaları arasındadır. Pek çok Arapça ve Farsça kökenli kelime de, bu sayfalar arasında Türkçe'ye dahil edilmiştir. Türkçe kelimelerin sayısı 300 civarındadır. Toplam 1.100 kelimenin etimolojisi yapılmıştır. Son bölümde de gruplar halinde kelimeler dizini bulunmaktadır.
- Conev, B.: "Turski dumi v bulgarski ezik". *Godišnik na Sofijskija univerzitet, Istorijsko-filologičeski fakultet, XXV, 4.*
- Coukidis, C.: *Leksilogion Ellinikon Lekseon Paragomenon ek tis Tourkikis.* Atina, 1960 Türkçeden Yunancaya geçen yaklaşık 3000 kelime yer alır.
- Cvetkova, Bistra: "Bibliographie de travaux turcologiques en Bulgarie". *Turcica, XI, 1979, s. 210-254.*
- Dictionar Turc-Roman (= Türkçe-Romence Sözlük),* (Haz. Agiemin Baubec, Deniz Baubec Geafer), Editura International Scorpion, Bucureşti 1994. 353 s., yaklaşık 15.000 kelime.
- Dictionar Roman-Turc (= Romence-Türkçe Sözlük),* Haz. Agiemin Baubec, Deniz Baubec Geafer, Bucureşti 1994, yaklaşık 15.000 kelime.
- Dictionar Romàn-Turc:* Haz. Mitica Grecu - Agiemin Baubec, Zeidula Mambet. Bucureşti 1977.
- Dictionar Turc-Romàn:* Haz. Agiemin Baubec - Mitica Grecu . Bucureşti 1978.
- Dişçi, Rian: *Türkçe-Arnavutça-İngilizce = Fjalor. Shaip-Turqistt-English dictionary = English Turkish-Albanish.* İstanbul 1994, 520 s. Sözlük, her biri 16.600 kelime içeren 3 bölümden oluşur. Birinci bölüm Türkçe / Arnavutça / İngilizce, ikinci bölüm Ar-

- navutça / Türkçe / İngilizce ve üçüncü bölüm İngilizce / Türkçe / Arnavutça olarak düzenlenmiştir. İki sütun halinde düzenlenmiştir.
- Dizdari, T. N.: Nga fjalori "Huazime Orientalizmesh në shqipet" (= Emprunts d'orientalismes (la langue albanaise). *Buletin i universitetit Shtetëror të Tiranës Seria Shoqerore*, 1 (1960), s. 217-244; 2 (1961), s. 181-200.
- Dmitriev, N.: Etjudy po Serbskotreckomu jazykovomu vzaimodostviju. *DAN* (Doklady Akademii Nauk SSSR), B. 1928, s. 17-22; 268-275; 1929, s. 89-95, 103-108.
- Dmitriev, N. K.: O tyurkskih elementah russkogo slovarya. *Leksikografičeskii sbornik*, Vyp. 3, Moskva 1958, s. 13-47.
- Dmitriev, N. K.: Tyurkskie elementi v russkom yazıke. Trudy İn-Ta Rus. Yazıka AN SSSR, 1948.
- Dmitriev, N.: "Zametki po bulgarskotreckim govoram". *DAN* (Doklady Akademii Nauk SSSR), X, 1927, s. 210-216.
- Dobromodov, İ. G.: *Istoriya leksiki tyurkskogo proishojdenija v drevnerusskom yazıke*, Moskova 1966.
- Drimba, V.: Sources roumaines de la dialectologie historique turque (I). *Les crits en langue turque d'Anton Pann*, Revue de Lingu VIII, 1963, s. 133-161.
- Duda, H. W.: *Balkantürkische Studien*, Wien 1949.
- Esih, İvan: *Turcizmi: Rječnik turskih, arapskih i persijskih riječi u hrvatskom knijevnom jeziku i pučkom govoru*. Zagreb 1942.
- Golap, Z.: "The influence of Turkish upon the Macedonian Slavonic dialects". *Folia Orientalia*, I (1959), s. 26-45.
- Golden, Peter B.: "Turkic calques in Medieval Eastern Slavic" (Ortaçağ Doğu Slavcasındaki Türkçe deyimler). *Journal of Turkish Studies*, 8. C., 1984, s. 103-.
- Gombocz, Z. - Asboth, Oscar: "*Die bulgarisch-türkischen Lehnwörter in der ungarischen Sprache*" (Macarca'da Bulgar Türkçesi Alıntı Kelimeler). *KSz*, 13. C., 1912-1913, s. 322-337.
- Gombocz, Z.: *Die bulgarisch-türkischen Lehnwörter in der ungarischen Sprache*. Helsinki 1912, 18 + 251 s. Bu eserde Türkçe'den Macarca'ya geçen yaklaşık 413 kelime incelenmiştir.
- Gombocz, Z.: Honfoglaláselötti török jövevényiszavaink (= Yurt tutuş öncesinde Türkçe Alıntı Kelimelerimiz), Budapest 1908, 108 s.
- Gombocz, Z.: "Régi török jövevényiszavaink (Eski Türkçe alıntı kelimelerimiz)". *MNy*, 8. C., 1912, s. 401.
- Gombocz, Z.: "Török jövevényiszavaink hangtanahoz" (Türkçe alıntı kelimelerimizin fonetiği üzerine), *MNy*, 10. C., 1914, s. 27-.
- Grannes, Alf: *Etudes sur les turcismes en Bulgare* (en Français). Universitetsforlaget, 1970.
- Hafız, Nimetullah: "Yugoslavya'da yayınlanan Türkçe sözlük ve Türkçe konuşma kitapları". İstanbul Üniversitesi, *Türk Dili ve Edb. Dergisi*, 21, 1975, s. 159-174.
- Halasi Kun, T.: "Kipchak Philology and the Turkic loan words in Hungarian". *AEMa*, I, 1975, s. 155-210.
- Hazai, G.: "Remarques sur les emprunts turcs des langues sud-slaves". *Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae*, VII, 1961, s. 97-138.
- Hazai, G.: Beiträge zu einigen Prolemen der Lehnwörterforschung in den Osmanischen türkischen Mundarten des Balkans. *AOH*, c. Tome XVIII, Budapest 1965.
- Hazai, G.: *Sovietico-Turcica, Beiträge zur Bibliographie der türkischen Sprach-*

- wissenschaft in der Sowjetunion 1917-1957. Budapest 1960, 319 s. (Bibliotheca Orientalis Hungarica, 9).
- Illéshézy Nicolai: *Dictionarium Turcico-Latinum*, 1668, Viennae 1668, 180 s.
- Jašar-Nasteva, O.: "Makedonskite kalki od turskiot jazik". *Makedonski jazik*, 13-14, 1962-1963, s. 109-172.
- Ja-ar-Nasteva, O.: *Turskite leksički elementi vo Makedonskiot yazik (Makedon dilinde Türkçe sözvarlığı öğeleri)*. Doktora Tezi, Filozofski Fakultet, Skopje, 1962.
- Kakuk, S.: Cultural words from the turkish occupation of Hungary (Macaristan'ın Türk fethinden kültür kelimeleri). *Studia Turco-Hungarica*, C. IV, Budapest 1977. Giyim eşyaları ve yiyecek isimleriyle mutfak eşyaları kelimelerinin bulunduğu iki gurup halinde çalışılmıştır. Bu kelimelerin ayrıca etimolojik incelemeleri de mevcuttur. Çalışmada kelimeler dizini de yer alır.
- Jugoslovensko-Turski priručnik praktičnih razgovora (= Yugoslavca-Türkçe Pratik Konuşma Kılavuzu): Haz. Mücahit Korça, Tekin Yay., İstanbul 1986, 218 s. 381 s.
- Kakuk, S.: "Die Südslawische Vermittlung bei den osmanisch-türkischen Lehnwörter der ungarischen Sprache". *Actes du premier Congis International des études Balkaniques et sud-est européens*, VI, Sofia, 1968, s. 763-.
- Kakuk, S.: Les monuments de la dinanderie turque dan sel langues balkaniques et le Hongrois". *AOH XIX*, 1966, s. 67-77.
- Kakuk, S.: Les mots d'emprunt turcosmanli, dans le hongrois et les recherches d'histoire phonétique de la langue turque osmanlie. *AOH Tomus V*. Budapest, 1955, s. 181-194.
- Kakuk, S.: Macar dilinde Osmanlı-Türk Unsurları. *I. Türk Dili Bilimsel Kurultayına Sunulan Bildiriler*, 1972, Ankara 1975, 209-214 s.
- Kakuk, S.: *Recherches sur l'histoire de la langue Osmanlie des XVI et XVII siècles, Les elements osmanlis de la langue hongroise* (16-17. Yüzyillarda Osmanlı dil tarihine dair araştırmalar: Macar dilinde Osmanlıca unsurlar). *BOH XIX*, Budapest 1973, Akadémiai Kiado, 660 s.
- Kalender, Ahmed: *Mali Tursko-Bosanski Rječnik*, Monastir, 1912.
- Kaleşi, Hasan: "Die Turzismen im Serbokroatischen". *Ural- Altaische Jahrbücher*, C. 30, 1967, Heft 1-2, s. 121-130.
- Kaleşi, Hasan: "Turski utitsaji u tvorbi reči u albanskom jeziku". *Zbornik Filozofskog Fakulteta u Prištini*, VII, 1970, s. 165-199.
- Karaimsko-Pols'kiy Slovar'*: (Haz. N.A. Baskakov, A. Zajaczkowski, S.M. Szapszal), Moskva 1974.
- Kissling, H. J.: Zu den Turzismen in den südslawischen Sprachen. *Zeitschrift für Balkanologie*, 1964.
- Klaiç, Bratoljub: *Rječnik stranih riječi. Izraza i kratica*. Zagreb 1951, 1958.
- Knezeviç, Anton: *Die Turzismen in der Sprache der Kroaten und Serben* (Slavisch, Baltisches Seminar der Westfälischen Wiljelms). Universität Münster-Westf. 1962.
- Korsch, Th.: "Fr. Miklosich, Die türkische Elemente in den Südost-und Osteuropäischen Sprachen", *Archiv für Slavische Philologie*, VIII, (1885), s. 637-651; IX (1886), s. 487-520; s. 653-682.
- Korsch, Th.: "Turetskie elementy v yazyke "Slova o Polku Igoreve", (Zametki k issledovaniyu P.M. Melioranskogo: *İzvestiya VII : 2*, s. 273-302. *İzvestiya otdeleniya ruskogo yazıka i slovesnosti İmperatorskoy Akademii Nauk*, VIII: 4, 1904, s. 1-58.
- Kowalski, T.: *Les Turcs et La Langue Turque de la Bulgarie du Nort-Ext.*

- Krakow, 1933, 28 s.
- Kutlar-Aksel, Hatice: *Balkan Dillerindeki Türkçe Kültür Kelimeleri*, 2 cilt. Dokuz Eylül Ü. İzmir, 1995. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. XX + 657 s. Toplam 2862 kelime. Konularına göre kelimeler indeksi.
- Ligeti, Lajos: *A Magyar nyelv török kapcsolatai a honfoglalás előtt és az Arpád-korban* (= Yurt Tutuş Öncesinde ve Arpad Devrinde Macarca-Türkçe İlişkileri), Budapest 1986, 602 s. Bu eserde en eski zamanlardan 15. yüzyıla kadar Macarca'ya geçen 485 Türkçe kelime incelenmiştir.
- Lokotsch, K.: *Etymologisches Wörterbuch der europäischen (germanischen, romanischen und slavischen) Wörter orientalischen Ursprungs*. Heidelberg, 1927, 17 + 242 s.
- Löbel, Teophil: *Elemente turcesti, arabeti si persane in Limba Româna*. Leipzig, 1894.
- Makedonsko-Turski Reçnik (= Makedonca-Türkçe Sözlük), Haz. Mile Körvezirovski - Kevser Seyfullah. Üsküp, 1967, 657 s. Yaklaşık 27.000 Makedonca kelimenin Türkçe karşılığı bulunmaktadır. Kısa bir Makedonca dilbilgisi de yer alır.
- Mali Tursko-Bosanski Reçnik (= Türkçe'den Boşnakçaya Cep Sözlüğü): Haz. Ahmed Kalender, Manastır, 1912, 210 s. İki sütun halinde düzenlenmiştir, 6.000 kelime içerir.
- Marinkovitch, L.: "Vocabulaire des mots persans, arabes et turcs introduits dans la langue serbe", *Abhandlungen und vorträge des fünften Orientalischen Congresses*, II: 2, Berlin 1882, s. 299-332.
- Mehmet Cemil - Stoyan Blajev: *Bulgarca'dan Türkçe'ye Lügat-i Şahab*. Ümit Matbaası, Sofya 1928, 2 cilt, (5 +) 19 + 782 s.
- Meyer, G.: *Türkische Studien. I. Die Griechischen und romanischen Bestandteile im Wortschatz des Osmanisch-Türkischen*, SWA, 128, N. 1, Wien 1983.
- Mic Dictionar Turc-Român: Haz. Agiemin Baubec - İsmail Ferian, Bucureşti 1978.
- Miklosich, Fr.: *Die slavischen, magyarischen und rumunischen Elemente im Türkischen Sprachen*. I-II, Wien, 1884-1889.
- Miklosich, Fr.: "Die türkischen Elemente in den südost- und osteuropäischen Sprachen (Griechisch, Albanisch, Rumunisch, Bulgarisch, Serbisch, Klein Russisch, Großrussisch, Polnisch)" I. *Denkschriften der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, Piholosophisch-historische Classe*, XXVII, Wien, 1884, 239-338; XXXV, Wien 1885, 105-192; "nachtrag" I. XXXVII, Wien 1889, 1-88; II, XXXVIII, Wien 1890, 1-70.
- Milef, Al.: *Reçnik na çuzdite dumi v bulgarskiya ezik*. Nauka i İzkustvo, 1970.
- Mladenov, St.: *Reçnik na tudzite dumi v bulgarskijat jezik*. Sofia 1947.
- Munkacsi, Bernat: "Adalékok a magyar nyelv régi török és mongol eleméhez" (Macarcadaki eski Türkçe ve Moğolca elementler üzerine bilgiler). *NyK*, 32. C. 1902, s. 271-369.
- Naynujniyi Turski Razgovori* (= En faydalı Türk Konuşmaları), Haz. Otto Hilman, tarihsiz, Sarayev, 16 s. Bu sayfalar içinde ortalama 600 kadar karşılıklı konuşma yer alır. Latin alfabesiyle yazılmıştır.
- Németh, Gy.: "A magyarorzagi oszmántörök nyelv" (Macaristandaki Osmanlı Türk dili). *NyK*, 69. C., 1967, s. 57 ve dev.
- Németh, Gy.: *Die türkische Sprache in Ungarn im siebzehnten Jahrhundert*. Budapest 1970, Akademiai Kiado, 281 s.
- Németh, J.: "Traces of Turkish Language in Albania". *AOH*, XIII, 1961, s. 9-

- 29.
- Németh, J.: *Zur Einteilung der türkischen Mundarten Bulgariens*. Sofia, 1956. "Bulgaristan Türk Ağızlarının Sınıflandırılması Üzerine", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1980-1981*, 1983: 113-167
- Ogienko, İ. İ.: *Inozemnie elementi v russkom yazıke: İstoriya proniknoveniya zaimstvovannyh slov v russkiy yazık*, Kiev 1915.
- Örneklı Lehçe-Türkçe Deyimler Sözlüğü: Haz. Aydın Süer, Nece Yüce . A. Ü. DTCF Yay, Ankara 1992, 114 s., yaklaşık 800 deyim.
- Özök, Hediye: *Bulgarca'da Türkçe Alıntılar*. DTCF.Lisans Tezi, 1982.
- Paasonen, Henrik: "A Magyar nyelv régi török jövevényiszava" (Macarcanın eski Türkçe alıntı kelimeleri) *NyK*, 42 c., 1913, s. 36-.
- Paasonen, Henrik: "Ungarisch- türkische Etymologien" (Macarca-Türkçe Etimolojiler). *KSz*, 3. Cilt, 1902, s. 232 ve dev.
- Pallo, K. Margit: *Régi török eredetü igéink* (Eski Türkçe Kaynaklı Fiillerimiz), *Studia Uralo- Altaica, Supplementum 1.*, Szeged 1982. Yaklaşık 50 civarında Türkçe fiil incelenmiştir.
- Popoviç, D.: *Turske i druge istoçanske reçi u našem jeziku* (= Türkische und andere orientalische Wörter im Serbischen). Beograd 1884, 275 s.
- Poppe, N.Jr.: *Studies of Turkic Loan Words in Russian*. Otto Harrossowitz, Wiesbaden 1971, X + 70 s.
- Pulevski, Dorda M.: *Reçnik ot četiri jezika* (= Dört dilden Sözlük) I. Srpsko-albanski, II. Arbanski -arnautski III. Turcki, IV. Grçki, Beograd, 1873. Sayfa sayısı belli değil.
- Pulevski, Dorda M.: *Reçnik ot tri jezika* (= Üç dilden sözlük): Makedonski, Arbanski i Turski. Beograd 1875, 162 s.
- Radov, Penço: *Kratkiy tursko-bolgarskiy ryeçnik i razgovornik* (Küçük Türkçe-Bulgarca sözlük ve mükaleme), 1851, Belgrad.
- Reçnik na Çuydite Dumi ve Bulgarskiya Ezik* (Bulgar dilindeki yabancı kelimeler sözlüğü): Bulgar Bilimleri Akademisine bağlı Bulgar dili Enstitüsü Yay., 1982, Sofya.
- Riyeçi iz istoçnih yezika koye se upotrebyavayu u Bosni ve Hertcegovini* (= Bosna ve Hersek'te Kullanılan Doğu Dilleri Sözlüğü), Haz. Belli değil, Daniyela A. Kayona Basımevi, Sarayevo 1910. Bu sözlükte Türkçe ve Sırp.Hırvatça kelimeler Latin harfli transkripsiyonları ile basılmıştır. İçerisinde sözlükten başka önsöz de dahil olmak üzere, hiç bir yazı yoktur. Yaklaşık, 1.600 kadar kelime içermektedir.
- Ronzevalle, L.: "Les emprunts turcs dans le grec vulgaire de Roumélie et spécialement d'Adrinople" *Journal Asiatique*, Dixième Série, Tom. XVIII (1911), s. 69-106, 257-336, 405-462.
- Rösler, R.: *Die griechischen und türkischen Bestandtheile im Romanischen*. (=Aus dem V. Band der Sitzungsberichte), Wien, 1865.
- Rusça-Türkçe Sözlük*: (Haz. E. M. Mustafayev - V. G. Şerbinin), İstanbul 1989.
- Russko-Turetsko Slovar'*: Haz. E. M. R. Mustafaeyev - V. G. Şerbinin, Moskova 1972.
- Russko-Turetskiy Slovar'*: (haz. D. A. Magazanik - M. S. Mihaylov), Moskova 1945.
- Scheich Seifuddin Ef. Kemura - Vladimir Corovic: *Serbo-Kroatische Dichtungen Bosnischer Moslime aus dem XVII., XVIII ve XIX. Jahrhundert*, Sarajevo 1912.
- Schmaus, Alois: "Pojave tursko-sırpskohırvatske jezičke interferencije". *Godišnjak*, VI, Center za balkonološke ispitivanja, knj. 4,

- Sarajevo 1968.
- Schmaus, Alois: "Zur Lautgestalt der türkischen Lehnwörter in der südslavischen Sprachen". *Münchener Studien zur Sprachwissenschaft*, Hefte 6, München 1955, s. 104-123.
- Sevortyan, E. V.: "O tyurskich elementach v Russkom etimologičeskom slovare, M. Fasmera (Vasmer)", *Leksikografičeskij sbornik*. 5, Moskva 1962, s. 11-29.
- Sırpско-Turski, Turski-Sırpско Reçnik* (=Sırpça-Türkçe, Türkçe-Sırpça Sözlük): Haz. Aleksa Y. Popoviç-Sarayliya. Belgrad 1899, 349 s. Kiril alfabesiyle ve iki sütun halinde düzenlenmiştir. Sırpça-Türkçe olan kısım yaklaşık 4.800 kelime içerir. Türkçe-Sırpça olan kısım ise 147 sayfadır ve 8.800 kadar kelime bulunur. Atasözleri ve deyimlere de yer verilmiştir.
- Simonoviç, L.: *Mali Sırpско-Turski Reçnik*. Beograd, 1899.
- Skok, P.: "Prilozi proučavanju turcizama u sirp.hırv. jeziku". *Slavia* XV, Prag (1937-38), s. 166-190; 336-366, 481-505; toplam 863 kelime.
- Słownik Polsko-Turecki = Lehçe-Türkçe Sözlük*. Sümer Kitabevi, İstanbul, (tarihsiz), 478 s.
- Stachowski, Stanislaw.: "Der türkische Dialekt des XVII. Jh. in Albanien". *Folia Orientalia*. VIII, 1967, s. 177-195.
- Stachowski, Stanislaw.: *Studia nad chronologia turcyzmow w jezyku serbsko-chorvackim* (Sırp-Hırvat dilindeki Türkçeden alınmış kelimelerin kronolojisinin tetkikleri). *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellonskiego CXLV, Prace jezykoznowcze*, Zeszyt 18, Krakow, 1967
- Stachowski, Stanislaw.: *Türkische Lehnwörter im Serbischen Dialekt von Pirot*. Krakow, Nakladem Uniwersytetu, Jagiellonskiego, 1992, 78 s.
- Şaineanu, L.: *Elemente turceşti in limba romana*. Revista pentru istorie, arheologie şi filologie, Bucureşti, 1885.
- Şaineanu, L.: *L'influence orientale sur la langue et la civilisation roumaines*. I. La lingua, les éléments orientaux en roumain, Paris 1902 (Extrait de la romanian XXX-XXXI).
- Şaineanu, L.: *Influenta orientala asupra limbii si culturei româneşti I-II*. Bucureşti 1910.
- Şakirova, N. M.: *O nekotorih tyurkskih zaimstvovaniyah v russkom yazıke*. Nauçnii trudi. Vıp. 268, Yazıkoznanie i Literatura, Taşkent 1964.
- Şipova, E. N.: *Slovar' Tyurkizmov v Russkom Yazıke*. Alma Ata, 1976, 444 s., toplam 1507 kelime.
- Şkalyiç, A.: *Turcizmi u narodnom govoru i narodnoj knjizevnosti Bosna i Hercegovine*. I-II, Sarajevo, 1957. Şklyiç, A.: *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*, Sarajevo 1965 (5. Bas. 1985), 662 s, 6878 değişik anlamda toplam 8742 kelime içerir.
- Tietze, Andreas - Heinz F. Wendt: "Die türkischen Elemente im Rumanischen". *Oriens*, 15 c., 1962, s.463-.
- Turskim, arabskim i persijskim riječima koje narod u Bosni i Hercegovini upotrebljuje*: Sarajevo, 1895.
- Turcizmi u Bosni*. Sarajevo, 1881.
- Turetko-Bulgarski Reçnik*: (Haz. N. Vançev, G. Gılılov, G. Klasov, T. Popov, V. Şanov), İzdanie na. Bilgarskata Akademiya na Naukite, Sofiya 1952, 656 s, yaklaşık 40.000 kelime.
- Turetko-Russkiy Slovar'*: (Haz. D.A. Magazanik), Moskova, 1945, 704 s.
- Tursko-Bulgarski Reçnik*: (Haz. Stoyan Romanski), Bulgar Bilimler Akademisi, Sofya 1952, IX + 656 s, 40.000 kelime.
- Türkçe-Romence Sözlük*: Haz. Mustafa

- Poyraz, Elisabeta Anghi. İstanbul 1991, 377 s. Yaklaşık 15.000 kelime.
- Türkçe-Rusça Sözlük*: (Haz. Baskakov, Golubeva, Kamileva, Salimzyanova, Yusupova), Moskva 1977.
- Türkçe-Sırpça Sözlük*: (Haz. S.Dindic, M. Teodosijević, D. Tanasković), TDK Yay., XVIII +1116 s, Ankara 1997.
- Türkçe-Sırpça ve Sırpça-Türkçe Sözlük* (Tursko-Sırpki i Srpsko-Turski Reçnik): Haz. Kurteş Ağuşi, Tekin Yay., İstanbul 1987. 23.389 Türkçe ve Sırpça kelime bulunur.
- Vasmer, Max: *Russisches Etymologisches Wörterbuch*, 3 c, Heidelberg, 1950-1958 (N. Poppe'ye göre, bu çalışmada Türkçe kökenli olarak belirlenen 1.700 kelime bulunmaktadır).
- Veljačić, Snjezana: *Sırp-Hırvat Diline Girmiş Olan Türk Maddi Kültür Unsurları*. İ. Ü. Edb. Fak. Doktora Tezi, İstanbul 1966, 23 s.
- Vujaklija, Milan: *Leksikon stranih riječi i izraza*. Beograd, 1937, 1954. Wendt,
- Heinz F.: *Die Türkischen Elemente im Rumanischen*. Akademie Verlag, Berlin 1960. Zajaczkowski, A.: *Elementy tureckie na Ziemiach Polskich*. Zamose, 1935, 30 s. Zajaczkowski, A.: *Glosy Tureckie w zabytkach Staropolskich . I. Katechizacja Turecka Iana Herbiniusa*, Wroclaw 1948.
- Zajaczkowski, A.: "Les éléments ethniques d'origine Turque dans l'état Polonais. A l'occasion du Millenium" *TTK. Belleten XXVI*, Sayı 103, Ankara 1962, s. 557-565.
- Zoltán, László: *Turcizmusok és arabizmusok. A balkáni szerb-horvát nyelvben előforduló idegen, de szlavizált szavak gyűjteménye (= Turquismes et arabismes. Recueil des mots étrangers, mais slavisés du serbo-croate des Balkans)*. Budapest 1912.
- MNy : Magyar Nyelv
NyK : Nyelvtudoányi Közlemények
AEMc : Archivum Eurasiae Medii Aevi

MÜTEFERİKA

Altı Aylık Kitabiyat Dergisi Yaz 1998-1 • ISSN 1300-6479

13. Sayı Çıktı!
* Evangeliya BALTA Fr. Çeviren: Erol UYLUBAZARCI	3	<i>Kıtanmanlıca Kitapları ve Türkçeye Göre İncillemesi ve Konularının Sınıflandırılması</i>
* Düccane CÜNDİOĞLU	21	<i>Türkçe Kur'anı Kerim'in Siyasal Bağlamında Bir Kur'an Yürütme Süreci: Salomon Tevlik</i>
* Prof. Dr. Cemal KURNAZ	53	<i>Hayatı ve Edebiyatı ile Ahmet Talât Oksay'ın Mektupları</i>
* Yrd. Doç. Dr. H. Harun DÜMAN	75	<i>Osmanlı'da Türkçe Basım (1897-1922)</i>
* Erkan SERÇE	91	<i>"Hicriyye" Mecmuası</i>
* Dr. Mustafa DUMAN	107	<i>Yıldırım Çelebi'nin Leâli-i Hovâ Nâsrettü'din Adlı Eseri (EK)</i>
* Yavuz Selim KARAKIŞI	119	<i>II. Meşrutîyetten Cumhuriyet'e Çeşitli Dönüş-Değişim (1913-1914), (1918-1919), (1926-1927)</i>
* Sami SEHİT	193	<i>Arap Harfleriyle Türkçe Bilim ve Bir Operasyon: Müze (Musa Operası)</i>
* Enis İHSAN KIL	201	<i>"Sabah" ı Mithat Efendi</i>
* Nuri AKAYAR	217	<i>"Çelebîlik Üstüne"</i>
* Ahmet RASİM Çevirmen: Yücel DEMİREL	221	<i>Yeni Dünya Foto Kâğıdı Yazı</i>
* Prof. Emre DÖLEN	225	<i>"Açıklanmış Türk Kınaya Eserleri Bibliyografyası na Ekler ve Bir Düzeltme"</i>
* Oral ONUR	235	<i>Edirne de Münevvisin Hovâ</i>
* İbrahim Hakkı KONYALI	243	<i>Kütüphanelerimizden Çıkan Eserler</i>
* M. Türker ACAROĞLU	249	<i>"Türkçe Bibliyografyası" Şimdi Ne Durumda?</i>
	255	HAZİNİ İZLE